СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГ[illegible]ОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

[Т]РИ ЦЕНТИ. [Р]ІК XXXIII. Ч. 141. Джерзи Ситі, Н. Дж., пятниця, 19. червня, 1925. VOL. XXXIII. No. 141. Jersey City, N. J., Friday, June 19. 1925. THREE CENTS

Збираються протести проти урядового податкового пляну

ВАШИНГТОН, 17. червня. — Проти урядового пляну зменчення податків збирається в конгресі сильна опозиція.

Сенатор Рід уже заявив, що він буде виступати проти урядового податкового пляну на тій основі, що на його думку ніхто не повинен платити до державнгоо уряду більше, як 10 процентів своїх приходів. Зате сенатор Гарисон та конгресмен Олдфілд заповідають боротьбу проти сього проекту на тій основі, що він занадто потурає богатим, а не менче заможним.

КАРА ЗА ТЕ, ЩО ГОВОРИВ ЗА ТИХО.

НЮ ЙОРК, 17. червня. — Федеральний суддя в бруклинськім суді засудив нині одного свідка на пять долярів кари за те, що він не послухав судді й не говорив голосніше. Судця вгоминав його передтим кілька разів, щоби він говорив так голосно, щоби його міг чути суддя й присяжні, але свідок не слухав.

ПАЧКАРСТВО ГОРІВКИ З КАНАДИ РОСТЕ.

ВАШИНГТОН, 17. червня. — Стетон, голова товариства для зміни прогибіційного закона, каже, що мимо збільшування федеральних видатків на виконуванне прогибіційного закона, з Канади пачкують що раз більше горячих напитків. Стетон доказує свое твердженне урядовими звітами привозу й довозу.

СУД ЗА ВЕЛИКІ ПОЧТОВІ ОБМАНЬСТВА.

НЮ ЙОРК, 17. червня. — Перед федеральним судом ставало тут 8 людий, котрим уряд закидав, що вони вживали почти для обманювання бизнесменів. Росправа покінчилася присудом усіх обжалованих.

КАТАСТРОФА НА НАДЗЕМНІЙ ЗЕЛІЗНИЦІ В НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК, 17. червня. — Ідучий на північ поїзд надземної зелізниці вдарив на стації на 161-ій Вулиці в Бронксі в другий поїзд, задержаний перед стацією. Три возй задного поїзду розбилися. Коло сорок людий віднесло поважні рани. Не погиб ніхто. Поліція каже, що винен тут моторовий через свою неввагу на сигнали. Його арештовано.

ВЕЛИКИЙ ПОЖАР.

БАЙОН, Ню Джерзі, 17. червня. — В складах дерева підприємства Консюмерс Ковл енд Айс Компані вибух нині сполудня великий пожар, який не тільки що спалив велику скількість дерева, але ще й перекинувся на сусідні, мешкальні доми. Шкода виносить разом коло три чверти міліона долярів. Через пожар мало не півтора сотки осіб лишилося без даху над головою.

УТОПИЛАСЯ З КОРАБЛЯ.

НЮ ЙОРК, 17. червня. — Родина місцевого купця Кромвела дістала телеграму від капітана корабля Вендраму, що їх дочка Елизабет Мері Кромвел, котра поїхала на літні вакації до Европи, впала з покладу в море й втопилася. Корабельна залога робила все, що могла, щоби її вратувати, але її заходи на нічо не здалися.

Телеграма не каже, чи мається тут до діла з нещасним випадком, чи зі самогубством. Родина відай припускае те послідне, бо кілька літ тому дві сестри дівчини, ідучи кораблем до Европи, кинулися з покладу в море й обі разом потонули.

ЧИСЛО ЖЕРТВ ЗЕЛІЗНИЧОЇ КАТАСТРОФИ ДОХОДИТЬ ДО СОРОКА.

ГЕКЕТСТАВН, Ню Джерзі, 16. червня. — Наслідком зелізничої катастрофи на зелізниці Лаковані погибло досі вже 39 осіб. У шпиталях находиться тепер 48 людий, з чого кільканайцятеро ще може померти. Більшість померших погинула з попарення окропом з розбитої льокомотиви.

Як показало слідство зелізниці, причиною нещастя був підмулений бурею тор.

Жертви катастрофи були всі учасниками прогульки німецьких імігрантів до Німеччини.

ВИПАДКИ ПІДЧАС ГРОМОВИЦІ.

НЮ ЙОРК, 16. червня. — Підчас сильної громової бурі, що навістила богато східних стейтів в ночі з понеділка на вівторок, ударив грім в нюйорський будинок Еквітебел Ко., розбив головний міський водопровід у Джерзі Ситі, спалив шопу в місті Бедфорді, в стейті Ню Йорку, та впав у одно мешканне в Вест Оренджу, в Ню Джерзі. В усіх тих випадках жертв у людях не було.

БОРА ПРОТИ АМЕРИКАНСЬКОГО ВМІШУВАННЯ В КИТАЙСЬКІ СПРАВИ.

ВАШИНГТОН, 16. червня. — Сенатор Бора виступив з публичною заявою, що уряд Злучених Держав не має ніякої причини ні основи вмішуватися в політичні справи Китаю.

Він пішов навіть так далеко, що радив американському урядови зречися вийнякових прав, які він добув для своїх горожан у Китаю.

ПОМЕР З ГОЛОДУ, ЩОБИ ДОБИТИСЯ ОСВІТИ.

ФІЛАДЕЛФІЯ, 16. червня. — Межи студентами, які дістануть степені сього шкільного року в Пенсилвенійськім університеті, є один небіщик. Університетська влада постановила нині надати степень шведському імігрантови Гомерови Оскарови Акерстромови, котрий для докінчення студій працював так тяжко, що помер з голоду.

ПРАЩАЮТЬ УРОЧИСТО БІГУНОВОГО ПОДОРОЖНИКА.

БОСТОН, Месечузетс, 16. червня. — Бостонські клюби справили нині врочисте прощання Доналдови Мекмилови, котрий, [illegible]

УДАРТЕ В ВІЧЕВИЙ ДЗВІН, ДОПОМОЖІТЬ ГОЛОДНОМУ СЕЛУ.

Від місяців не бачить наш селянин хліба. Сам не має чим пожнвитися і не має зерна на весняний посів. Тепла зима і миша знищила озимину. Лютий ворог донищує його податками і данинами та жде на його загибіль.

Громадяне. Не даймо загибати живому народови. Киньмося всі як оден до ратунку нації. Нехай прокинеться в ту страшну хвилю і найбільш заспалий кут, хай вдарить в вічевий дзвін і кличе нарід на пораду, на негайну допомогу нашому Голодуючому Рідному Селу.

Поратувати село — це наш святий обовязок, бо ратуючи село, ратуємо українську націю. Від того обовязку не може і не сміє відтягнутися буквально ні одна особа українського роду.

В першій мірі повинні взятися до цеї праці наші товариства і парохії по місцях, а дальше всі свідомі громадяне. Повинні скликувати віча і наради і представити народови голодове лихоліття в старім краю.

Коли бракує Вам бесідника пишіть до Обєднання на адресу:

OBYEDNANNYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

СУД НАД ПРОВІДНИКОМ КУ-КЛАКС-КЛЕНА.

В Індіенаполіс, Інд., зачався процес Давида Стіфенсона, оскарженого о душегубство. Чотири роки тому Стіфенсон пишався як провідник чотирох сот тисяч людей, зорганізованих в тайну організацію Ку-Клакс-Клен. Стіфенсонови закидають, що він був причиною смерти молодої учительки Медж Обергольцер, яку при помочи двох своїх помічників знеславив так, що вона з сорому відібрала собі життя.

ШЕФИ ПОЛІЦІЇ ПРОТИ КОМУНІЗМУ.

Минувшого тижня відбувалася в Вінніпеґу конвенція товариства головних констаблів в Канаді. Конвенція присвятила між иншим досить часу комуністичній пропаґанді. Відчит про комуністичну пропаґанду мав капітан Нобл, голова поліції Брітіш Імпайр Стіл корпорації з Сідні, Н. С. Комуністи, сказав він, роблять свою роботу явно і тайно, а найбільше енергії витрачають на дітей. В недільних школах вони учать дітей безбожности, анархії і замилування до революції, підчас коли висмівають християнство та патріотизм. Бесідник пропонував предложити справу перед федеральне правительство, аби воно змінило теперішні закони так, щоб можна було зробити конець комуністичній пропаґанді.

БИВ ЖІНКУ В ЛИЦЕ І СТРАТИВ МІЛЮН ДОЛЯРІВ.

Богатий властитель готелю в Шікаго, Ч. Лот мав привичку бити по лици свою жінку. Се їй очевидно не подобалось і вона заскаржила його, жадаючи розводу. Суддя дав їй розвід, а також присудив чоловікови переписати на бувшу жінку шери які представляють вартість одного міліона долярів.

МАЙНЕРИ В ЛЕТБРІДЖ ВЕРТАЮТЬ ДО РОБОТИ.

Майнери в Летбрідж рішили 264 голосами проти 99 вертати до роботи, приймаючи знижку платні, около 6 процент для контрактових майнерів, а около 30 центів для поденних робітників. Враз з тим майнери рішили відірватися від Злучених Майнерів Америки, а заснувати свою власну льокальну юнію під іменем Летбрідж Майнерс Федерейшен.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА“.

ПИЯТИКА СКІНЧИЛАСЯ ТРАГІЧНО.

Пиятика в домі Дмитра Хоптія недалеко Фрейзервуд, Манітоба, в неділю, 31. травня, скінчилася смертю одного з учасників, Михайла Ільчини. Як виходить з дотеперішнього слідства, то Ільчина, Іван Мосьондз, його батько Никифор Мосьондз, оба з жінками і Осип Вишньовський з жінкою гостили в Дмитра Хоптія. Гостина була злучена з пиятикою. Вечером гості виїхали демократом Мосьондза до дому. Около милі від хати Хоптія коні застрягли в болоті і вломили дишель. Ізза того прийшло до бійки між сімома розохоченими гістьми. Підчас сего молодий Мосьондз вхопив хомут і вдарив ним Михайла Ільчину по голові. Непритомного забрав відтак Вишньовський до хати, де він по 32 годинах помер без лікарської помочи. Івана Мосьондза арештовано.

РІВНЕ ПРАВО РОЗВОДУ.

Посол до домініяльного парляменту в Оттаві, Дж. Т. Шо з Келгарі предложив законопроект, після котрого жінки малиб діставати розвід на таких самих условинах як і мущини. Минувшого тижня сей законопроект перейшов в палаті послів і тепер ще очікує одобрення сенату. Коли дістане апробату сенату, буде обовязувати чотири західні провінції.

Після дотеперішного розводового закона, який принято в Англії 1858 року, чоловік може дістати розвід, коли докаже, що жінка поповнила віроломство. Колиж жінка хоче дістати розвід, вона мусить доказати не лише віроломство чоловіка, але також ще і жорстокість, або дволітну відсутність.

На основі нового закона жінка зможе дістати розвід, коли докаже невірність чоловіка, а се богато лекше, чим доказати жорстокість.

Проти нового закона були всі французькі посли, які покликалися на церковну засаду, що „як Бог лучить, чоловік не повинен розлучати".

ВУГЛЕКОПИ ВИРІШИЛИ НА СТРАЙК.

Вуглекопи в Нанаймо, Брітіш Колюмбія, покинули працю в суботу, 6. червня, як протест проти зниження денної платні о 60 центів.

ЗАСУДЖЕНІ НА СМЕРТЬ ЗА ВБИВСТВО ГЕНЕРАЛА.

Вісьмох Єгиптян засуджено на кару смерти за вбивство сирдара Лі Стека в Каїро. Почувши свій вирок, обжаловані піднесли шалений крик розпуки, заявляючи свою невинність. Поліція мусіла вивести їх з судової салі силою.

НОВА ВІЙНА БУДЕ НА БАЛКАНІ.

Бувший болгарський король Фердинад думає, що нова війна приготовляється на Балкані. Розбиття середної Европи на більше число малих держав, по його думці, причиняється до скріплення тертя на Балкані і через те там вибухне слідуюча війна. Фердинанд побоюється, що Болгарія буде безповоротно зруйнована, як що велика боротьба не вирве її з рук заговірників.

Щодо себе самого, то Фердинанд сказав: „Нічо не заставить мене до того, щоби я знов став королем. Я не маю монархічних амбіцій і бажаю тільки жити в мирнім відокремленню та оставати таким самим ніким, як тепер".

МУСИТЬ ПЛАТИТИ $30 МІСЯЧНО НА УДЕРЖАННЯ.

Едмонтонський студент медицини Осип Меґас мусів ставати минувшого тижня в суді з приводу своєї жінки, Софії Меґас, яка зажадала, аби суд приневолив його платити їй місячне удержання (алимони). Пані Меґас заявила в суді, що в спальни він все тримав людський череп, що дуже її нервувало і через те вона покинула його. Меґас сказав на те, що вона не вміє варити і він від її їди завше хорував. Зрештою Меґас поводився в суді в такий спосіб, що суддя завважив, що зовсім не дивується, що жінка покинула його і присудив, щоби він платив жінці по 30 долярів місячно на удержання.

ЖИТТЯ ЯК СТАВКА.

Коли Американці хочуть впевнити когось, що щось є дійсно так, а не инакше, то говорять: „Клади свое життя". Є се памятка з часів картограйства, яке колись всевладно панувало в західній части сего континенту. Що гра в життя ще не перевелася, доказує вістка, яку подають з Мексика міста. У груднї прибув до Мексика міста якийсь Савчедо. Прибув з грішми, щоби ужити життя. Для сего, розуміється, потрібна була женщіна і ся найшлася в особі сеньоріти Гортензії Кортес. Обое пили і гуляли, а коли вже вичерпали всі способи розривки, впали на чудовий помисл грати за свое життя. Котре виграє гру в карти, те мало убити другого. Гортензія виграла, отже Савчедо зі спокоєм пяного дав їй револьвер, вона вистрілила і — гра була скінчена. Гортензію арештовано, але недавно відбувся її процес і лава присяглих рішила, що Гортензія невинна. Як гра, то гра! Мексиканці не жартують, як грають.

Підписали договір про обмеження торговлі оружем.

ЖЕНЕВА, 17. червня. — Трийцять дві держави підписали нині врочисто нову межинародну умову про обмеження торговлі оружем, котру уложено на недавній конференції, скликаній Лігою Народів.

Франція й Бельгія не захотіли підписати точок про заборону вживання в війні отруйного газу.

ІТАЛІЯ МАЄ ЗНОВА КЛОПОТИ З МОНЕТОЮ.

РИМ, 17. червня. — Італійські гроші знова почали спадати на курсі.

Недавний спад був задержаний проголошенем нової позички банку Морґана для італійського уряду.

Уряд поважно затревожений сим явищем.

ФРАНЦУЗЬКІ СОЦІЯЛІСТИ ЗБИРАЮТЬСЯ ВІДМОВИТИ ПІДДЕРЖКИ УРЯДОВИ.

ПАРИЖ, 17. червня. — Французькі посли й сенатори відбули бурливі наради щодо питання, яке становище заняти їм супроти мароканської політики уряду.

Французькі соціялісти від самого початку великої війни все попирали межидержавну політику Франції. Отсе перший раз від того часу, що серед них слідно вагання. Справи ще не вирішено.

ЗАКИДАЄ АМЕРИКАНЦЯМ КРАДІЖ ВЗІРЦІВ.

ПАРИЖ, 17. червня. — Один французький посол вніс в парляменті проект закона проти крадежи нових ідей. В передмові до сього проекту посол говорить, що Американці крадуть від французьких горшкарів просто кождий взорець, руйнуючи в той спосіб французький артистичний горшкарський промисел.

ОБРЕГОН ЗАСТУПАЄТЬСЯ ЗА КАЄСОМ.

МЕКСИКО, 17. червня. — Бувший президент мексиканської републики Обреґон виступив з публичною заявою, в котрій він попирає становище теперішнього президента Каєса супроти американських домагань, предложених мексиканському урядови секретарем стейту Келоґом. Обреґон каже, що мексиканський уряд справді легковаживби собі самостійність Мексика, якби він дозволив Злученим Державам мішатися у внутрішні мексиканські справи.

БУРЛИВІ СЦЕНИ В ФРАНЦУЗЬКІМ ПАРЛЯМЕНТІ ЧЕРЕЗ МАРОКО.

ПАРИЖ, 17. червня. — Французький міністер заграничних справ Пенлеве предложив чотиром комісіям парляменту свій тайний рапорт про мароканську справу. Підчас сього потайного засідання прийшло до бурливих сцен, коли комуністичні члени сих комісій спротивилися заведенню строгої тайности сих нарад. Коли один провідник комуністів остро виступив проти зобовязання тайности, комісії переголосували внесок, щоби комуністів викинути зі салі. Викинені посли пробували відтак вдертися на засіданне силою, але їх викинено.

ХОЧУТЬ ОСАДИТИ ВІРМЕНЦІВ ЗА КАВКАЗОМ.

ТИФЛІС, 17. червня. — Фрітйоф Нансен, відомий подорожний, почав тут в імени Ліґи Народів переговори зі закавказьким урядом про переселенне вірменських утікачів з Греції до Вірменії за Кавказом. Закавказький уряд відослав Нансена до Москви, кажучи, що він не має права вирішувати тут такої справи.

ВИКОНАВЕЦЬ ПЛЯНУ ДОСА КРИТИКУЄ НІМЕЦЬКИЙ БУДЖЕТ.

БЕРЛІН, 16. червня. — Сеймур Паркер Ґилберт, ґенеральний аґент для репарацій, котрого обовязком є наглядати над виконаннем пляну Доса, оголосив свою публичну заяву, в котрій критикує новий німецький буджет.

Він критикує кілька заяв німецького міністра фінансів, а головно його ворожбу, що німецький буджет на другий рік не буде зрівноважений. Ґилберт показує, що таке саме ворожили німецькі міністри фінансів уже передтим, приміром, щодо сього року, а прецінь нині німецький буджет показує надвижку приходів понад росходи.

КИТАЙЦІ ПОБИЛИ АНГЛІЙСЬКОГО ПОЛІСМЕНА.

ШАНГГАЙ, 17. червня. — Товпа Китайців напала на Ґевина, англійського горожанина, котрий служить мотоциклевим полісменом у межинародній оселі в Шанґгаю, та покалічила його тяжко.

Подія свідчить про поважне напруження, яке панує межи тубильцями а чужинцями. Зараз після події представники чужих держав знова предложили китайському урядови в місті домагання завести порядок та забезпечити життя й маєток чужинців.

ВЖЕ Й КОРОЛІВСЬКА РОДИНА ПІШЛА ЗА ПОСТУПОВИМ РУХОМ.

МАДРИД, 17. червня. — Ціла королівська родина приступила до товариства для запобігання боротьби з биками.

Ґазети підносять сю подію як признаку, що король пішов за духом часу. Аґітацію проти циркових битв з биками, дуже популярної забави в Еспанії, веди поступові круги вже з давна, [illegible] Королівський уряд, однак, до сього часу [illegible] престола, як [illegible]

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодинока число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свобода": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

СУД В РІВНІМ

Дня 26. серпня 1923 р. відбули три українські посли до польського сойму, а то Павло Васильчук, Сергій Козицький і Максим Чучмай посольське віче в Почаєві на Волині та зложили перед великим здвигом народа справоздання зі своєї діяльности в соймі. Розповіли виборцям про положення українського народа під Польщею та виказали безуспішність їх змагань до поліпшення нашої долі.

Нічого в тім особливого, бо від коли повстали на світі парляменти, їздять посли на віча та складають звіти. Це їх посольський обовязок і булоби зле, якщоби вони цего не робили. Що на таких вічах посли критикують уряд, це річ природна і ніяка культурна людина цьому не подивується, бо на це вони якраз вибрані, щоби пильнувати порядку в державі.

Та що вільно в цілім світі, того не вільно Українцям в Польщі. Українським послам не вільно навіть до народу промовляти. Правда, що заборонити їм цего не можна. Та на се є рада. Висилається на їх віча агентів польської дефензиви і поліцаїв, які потім доносять та зізнають навіть під присягою, що українські посли взивають на вічах до протипольського повстання, до вимордування польських кольоністів і поліцаїв і до увільнення українських земель з під польського панування. Це вистарчає, щоби польська прокуратория могла виточити промовцям процес о державну зраду і замкнути їм уста.

Так виглядає польська справедливість. В той власне спосіб вирішив польський сойм дня 18. грудня 1924 р. видати згаданих трох українських послів судови. На тій підставі відбувся оце мин нима дня 6. мая суд в Рівнім, який засудив їх на кількалітню тюрму.

Цей злочин, поповнений на вибранцях народа, яким державний закон гарантує посольську незайманність, є найкращим доказом польського безправства. Бо коли послам, які вибрані на це, щоби говорити, не дозволяють відозватися до народа, коли вони безсильні супроти польських поліцаїв, то що говорити про бідну, сіру українську масу. Коли про злочин над нею мовчить, мов заклята, вся польська преса без виємку, то чого сподіватися по ній супроти інших кривд. Коли Поляки тушували зі всіх сил ту цілу звісну справу, коли не допускали на розправу чужих кореспондентів, коли пускали фальшиві інформації при допомозі урядової телеграфічної агенції, то щож доперва Польща виправляє у всіх інших злочинах супроти українського народа. Коли тут предсідатель суду каже возьному викинути за двері правного оборонця, що є небувалим фактом в суді і адвокатурі; коли зневажає українську жінку, сенаторку, члена польського сенату в Варшаві, то що доперва переживають тисячі і тисячі нещасних жертв, які стають перед польськими судами, а за якими нема навіть кому упімнутися.

Але це тільки одна сторона медалі — жахлива. Друга відбувається деінде, а саме по широкім культурнім світі. Недавно вийшов протест французьких вчених та державних мужів против польського терору в Польщі, в якім піднесено, що в Польщі нема свободи слова, що там вязниці переповнені політичними злочинцями, яких трактують як звичайних бандитів. Помальований на червоно Тугут поспішився скористати з своєї поступової марки та видав відозву, що світ зле поінформований про Польщу, що це неправда, що в Польщі свобода слова, що це все тільки брехливі наклепи ворогів.

Тепер буде нагода поінформувати світ про це, хто говорив правду. Засуд на трох українських послів, це замах на посольську незайманність, за якою повстануть посли всіх народів. Ще підчас розправи одержали українські посли повно писем від членів ріжних парляментів світа до Пенлеве і Лойда Джорджа включно про співчуття з приводу цего процесу. А сенатор бельгійський Ляфонтен, щоби навести примір, писав: „Є річю очевидною, що в Бельгії не тільки членам парляменту, але й звичайним громадянам вільно критикувати діяльність правительства. Бельгійці мали завжди повну свободу відкритого висловлення в питаннях внутрішньої політики і ніколи ніякий член парляменту не був переслідуваний з приводу опінії, висловленої в парляменті або поза парляментом. Тільки ті, що не мають слушности, бояться повного світла публичних дискусій."

Ще одна радісна появa. До оборони обжалованих зголосилося добровільно повно оборонців з Галичини і других окупованих Польщею українських земель. А кромі цего і адвокатська палата з Києва — серця України. Не допустив її польський суд до оборони, але це для нас без значіння. Ми тішимося, що там за Збручем так пильно слідять за тим, що твориться на польській займанщині, що вони болять з нами та раді нам допомогти. Коли так, то нема чого боятися польських судів, ні штучних кордонів; вони все одно провалиться.

КОНВЕНЦІЙНА КАМПАНІЯ ЄДНАННЯ НОВИХ ЧЛЕНІВ

ЗГІДНО З УХВАЛОЮ 16-ої КОНВЕНЦІЇ У. Н. СОЮЗА
[illegible] НОВИХ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОЇ ОПЛАТИ
В КВІТНІ, МАЮ І ЧЕРВНІ 1925 [illegible]

„ВСІМ ЗАРІВНО МИЛИЙ КИЇВ, ВІЛЬНА І ВАРШАВА"

(Надіслана стаття).

Моя стаття у „Свободі" з 2. червня, „Bez Ukrainy nie będzie Polski", викликала відповідь газети „Нови Свят". Хоча кажуть, що „Нови Свят" належить до серьозніших польських газет в Америці, та все таки навіть вона не змогла виставити серьозних аргументів проти мого твердження, що: „bez Ukrainy nie będzie Polski". Наперед, вважаючи мене Галичанином, прочитала коротеньку лекцію галицьким політикам про їх „вину" в тому, що вони не підпирали Петлюри, а боролися за Львів, — тоді як я дозволю собі сказати про себе, — Придніпрянець, за Львів не бився, а увесь час боровся проти Москви, до Поляків не ставився вороже, бо не спотикав їх нігде, аж до того часу, коли, будучи найближчим помічником Петлюри в його боротьбі за волю України, почав спотикатися з ними, примушений до того, як і Петлюра, фактичним станом річей. І те, що я далі висловлю, е не тільки мої особисті міркування, симпатії, чи антипатії, а навпаки вони е висловом тих проводарів українського визвольного руху, які у свій час поділяли необхідність Петлюри йти з Поляками. Їх не було богато і в 1919 і в 1920 роках, а тепер лишилися лише окремі одиниці.

Колиб „Нови Свят" дійсно хотів бути обєктивний і піддати здоровій критиці минулі стосунки Польщі з Україною, то він би зажадав від своїх політиків пояснення їх вчинкам, які привели до того, що з кола тих українських політиків-проводарів, які вважали можливим дружнє порозуміння України з Польщею, залишився може десяток, а ті що ставилися до нього нейтрально пристали до активних ворогів дружнього порозуміння з Польщею.

Тут мушу зазначити, що навіть самі закляті вороги Польщі, Українці всеж визнають право істнування Польщі як держави (чого більшість Поляків не визнає за Українцями), але в етнографічних межах. Що більше, при змінені реального відношення сил в користь України, Українці, „вороги" Польщі підтримують її у прагненню до закріплення своєї державности. Така фактична ідеольогія українських політиків-проводарів до створення незалежної соборної держави. І лише запал сучасної боротьби, лише криваві рани, які задіяла Польща українському народу і які вона ще й далі ятрить, примушують, в запалі боротьби, говорити такі прикрости Полякам, які ще більше риють безкетття меж Українцями а Поляками. Хто в цій кривавій боротьбі винен, розсудить історія, але ми певні, що обвинуваченими будуть Поляки. І тепер уже підготовка до обвинувачуючого Поляків присуду в межнародному маштабі провадиться. Ми можемо подати факти, що на всіх межнародних зборах, конгресах, зіздах, то що де лише зіздились не офіціяльні державні представники, а представники науки, громадянства і т. д. Українці морально вигравали проти Поляків, значить: правда і право на нашій стороні, а коли так то вони створять і силу.

„Нови Свят" пише, що 18 міліонів Поляків, то по даннім Чулого. Ні, панове, не Чулого, а Ромера, Поляка. Гільки ті данні ним складалися, ще тоді, коли Польща не могла переводити своєї „статистики" під багнетом жандарма. „Правдивість" теперішньої польської „статистики" показують добре вибори до сойму, або до гмін на Волині та Холмщині. Порівняйте процент польського населення так по новій урядовій „статистиці", як і процент вибраних Поляків до названих інституцій. Проробіть цю працю і напишіть, та дайте пояснення, чому по „статистиці" Поляків там далеко більше, ніж вони дають своїх послів, процентово до инших: Галицьку-ж „статистику" побачимо при найближчих виборах до сойму, коли населення українське там не здержиться від голосовання.

Що торкається Міцкевича, то хіба лише анальфабет не знає його концепції: Польща-Литва-Україна. Але-ж не в інтересах же Литви чи України він видвигав таку концепцію. Знову повторюю, що цей великий польський патріот умер в боротьбі за відірвання України від Московщини, як більш важного фактора для істнування Польщі, ніж боротьба за саму Польщу.

„Нови Свят" напевно-ж памятає той вірш, що тоді був серед Поляків, як заповіт:

Во імя Отца і Сина,
То наша молитва;
Яко Тройця, так едина
Польща, Русь і Литва...
Всім зарівно милий Київ,
Вільна і Варшава.

(Цітую по памяти, то можлива переставка слів). Так це була молитва для польських патріотів того часу, як „Отче наш" — молитва-молитов, бо тільки в такій комбінації вони мислили істнування польської держави.

І що-ж зробили сучасні польські патріоти!? Що сталося з Вильном, що сталося зі столицею Західної Русі Львовом!? Чий чобіт вперся в ці серця Литви і Русі і де-ж той заповіт: „всім зарівно милий Київ (Львів), Вільна і Варшава"!? Молитву своїх предків сучасні польські патріоти потоптали.

А меж тим і тепер могли бути цілком незалежними, але союзно „яко Тройця, так едина Польща, Русь (Україна) і Литва." Нам Українцям найменьше треба було боятися союзу, бо в ньому ми були-б домінуючими, але для Польщі, звичайно, він був би незадовольняючий mania gradiosa сучасних її політиків.

Підемо далі. Ціною болючого процесу фізичного, морального і змушений безвиїздними обставинами уряд Укр. Нар. Республіки, під проводом Петлюри, як голови держави, підписав 22 марта 1920 року політичну конвенцію з Польщею, в якій меж иншими:

а) Є визнання Польщею незалежности У. Н. Р. на чолі з Директорією.

б) Усталення кордонів від Дністра по Збруч меж Польщею а Україною.

в) (дослівно) Уряд польський признае Україні територію на схід від кордонів арт. 2 цієї умови, до кордонів Польщі з 1772 року (передрозборових), які Польща вже посідає, або набуде від Росії шляхом збройним чи дипльоматичним.

г) Польський уряд зобовязується не заключати жадних умов, направлених супроти України.

Далі йдуть пункти про національно-культурні права Українців під Польщею і напкапрo заключення торговельно-економічних умов і окремий пакт.

7. Заключається військова конвенція, що становить інтегральні частини цієї умови. Зазначу теж, що Польща зобовязалася підтримувати уряд У. Н. Р. аброєю, аж поки він не закріпиться остаточно на Правобережу.

Отже йдучи на умову з Поляками і вірючи в їх договірчу чесність, українські політики вважали можливим принести часово в жертву польській експансії й Галичину, і частину Волині і Холмщини.

Українці рахували, що закріпившись на Правобережу, вони змогли би швидко сконсолідувати творче ядро української держави, а потім уже легко було би, у відповідний час, перейти і на лівобережжя. І навіть в гіршому разі в межах границь Польщі 1772 року і сучасних, можна було би створити те зерно. Але зі всього вийшла лише страшна компромітація в очах свого народу тих політиків, які переводили цей договір з Польщею. І причиною компромітації був не самий договір, а те, що вони сіли за один стіл до гри з заводовими нечесними грачами, які ганебно їх обшахрували. Може богато галицьких політиків примирилось би з віддачою їх земель під польський чобіт, якби уряд У. Н. Р. закріпився на своїх землях і створив національну міцну державу. Звичайно, та держава, у свій час, почала-б збірати свої землі і; можливо, що польська свідомість цього була також одною з причин, які штовхнули польський уряд на зламання договору з У. Н. Р., або ясніще сказати: на чорну зраду своєму союзнику, який трупами своїх синів в 1920 році врятував Варшаву від московських большевиків (оборона Замостя ген. Безручком, який, до речі сказати, тими-ж Поляками в 1924 році був арештований, як „небажаний чужинець").

Особливо підкреслюю, що свідомість польських політиків того, що вони грабують, користуючись нагодою, українські землі, які зрештою не втримають у своїх руках, як тільки українська держава окріпне, штовхнула Поляків до зміни своєї політики супроти Москви і шукання з нею згоди цімою розділу українських та білоруських земель. І тепер, коли знову виявилось і виявляється все більше і більше, що немає жадної московської політичної групи, яка-б могла відмовитися щиро і назавше від Генерал-Губернаторства Варшавського, польські політики і преса знову починають закидати свій невід на українських політиків. Значить повстае свідомість, що „Bez Ukrainy nie będzie Polski."

Але будемо щирі і скажемо ясно, що після союзного договору України з Польщею 22 марта 1920 р. і і чорної зради Поляків у Ризі в тому-ж 1920 році навряд чи пощастить пімати у свої сітки знову якунебудь поважну групу українських політиків. Хиба тих, що змушені отруїну чару польської братерської дружби пити до кінця.

Польські офіційні чинники, партії, чи просто громадські діячі ні разу не додержали договорів, заключених з Українціями, ні разу не додержали свого слова чести, „польського гонору", як цівільні так і військові. Ми можемо взяти який-небудь документ, в якому є найменші зобовязання Поляків проти Українців, чи обопільні зобовязання, і побачимо, що ні разу Поляки їх не додержували, а Українці додержали.

Як би запала у кого гадка, що тут уже перебільшено, то ми можемо продовжувати подачу таких фактів, бо тут в Америці нам не перешкодить ні польський жандарм ні московський чекист.

Поминувши поводження польських офіційних чинників з громадянством і офіційними особами уряду свого союзника, коли арештовували окремих українських міністрів, цілу раду міністрів у Камянці, Тарнові, Гусятині, Тарнополі і т. д. Поминувши і те, що жадний залізний лист, чи перепустка українським офіційним особам, не кажемо уже про приватні, ні разу не були гарантією недоторканости особи. Навіть перепустка, видана кап. Чарноцьким, особисто довіреним Пілсудского при уряді У. Н. Р., головному державному інспектору Військ У. Н. Р., не врятувала його від арешту на ст. Шепетівки, „реквізиції" державного авта, і ограбовання приватних річей і зброї інспектора під час виконання ним своїх службових обовязків.

Українські дипльомати завжди перепускалися по дипльоматичним візам через кордони всіх европейських держав без оглядин їх річей й особистого обшуку. Переїзд же тих дипльоматів тільки через кордон „союзниці" Польщі і переїзд по її території, не дивлячись на дипльоматичні візи і візи „другого оддзялу Штабу Генерального" (контр-розвідки) були безперервними обшуками, затриманнями й „візуванням" паспортів майже на кожній станції.

І апотеоз польського ганебного поводження з Українцями, апотеоз польської зрадливости, брехні, предательства був Рижський мир з большевиками, підписаний тим же Яном Домбським, що підписував „союзний договір" з Урядом Української Народної Республіки. Такого цинізму навряд чи ще де небудь можна знайти в історії межнародних зносин. За зраду Україні і цинічне нехтування своїх обовязань Польщею винна вся Польща, всі кола політичні й громадські, бо творцями Рижського договору були Пілсудський і уряд польський на чолі з Патеком; в Ризі: Ян Домбський, Леон Василевський (меж иншим добре знаючий Українців і найбільш прихильний до них), Керник, Перль (редактор Роботніка), ген. Розвадовський, Станислав Грабський та инші.

Нехай не виправдуються Поляки, що інтереси Польщі вимагали негайного миру з большевиками, бо на увагу посла У. Н. Р. в Латвії: що большевики уже загубили можливість продовжувати війну і що незаключення миру Польщі з ними приведе до самого найскоршого упадку большевиків, Ян Домбський, Грабський і инші відповіли, що в інтересах Польщі лежить, аби большевики трималися довше в Росії і творили там анархію, а на тім, мовляв, і Україна зможе зискати — була така втіха послу У. Н. Р.

Підписавши Рижський мир, Поляки свідомо перешкодили упадку большевиків і врятували їх для дальшого поширення анархії в цілому світі. Так було потрібно їм рятувати большевиків, що Домбський підписав, що ніколи в світі немае подібного казуса, обовязання перед Іоффе, що перемиря буде підписане за 5 день від сьогодняшнього, бо вже тоді Полякам ще було потрібно большевикам для заспокоєння своєї армії, яка уже почала бунтуватися. Тепер і мати Польщі — Франція може бути вдячна свойй дитинці, що вона врятувала большевиків для Мароко і т. д.

Знову, що до України, то в проекті польському мировому договору з Московщиною Україна зовсім не згадувалася, а проводилася межа межи Росією і Польщею і лише большевики настояли, аби Польща підписала договір із Совітською Україною. Таким чином вони змусили Польщу визнати, що український народ юридично мае державу. Це і єсть та політика Поляків, примирення з Росією за ціну розділу укр. земель, що підтвердив директор Східного Департаменту Польського Міністерства справ закордонних Шумляківський, сказавши послу У. Н. Р. у Ризі, що „тепер треба ще дістати від Врангеля, який тоді був у Криму, згоду на рижські межі Польщі, а тоді уже Польща може сміло жити".

Ось коротенькі ті факти, які кажуть, що не український народ завинив, що Петлюра не створив державу, а завинила Польща, яка нападаючи на запілля Придніпрянської армії, а вона звільняла від большевиків, нищила базу Української Армії і захоплювала військове майно і зброю, що зрештою привело до Камянецької катастрофи 1919 року, яка привела до договору 22. березня 1920 р. В той же час Польща опанувала Галичину і звязала руки Галицькому Народові, аби він не став на допомогу Придніпрянцям.

Ширше обговорення цього лишимо до иншого разу, а тепер лише ствердимо, що Польща увесь час всіма засобами перешкаджала боротьбі Українського Народу за свою державність, для того вживала в державному маштабі провокацію, збройну силу і т. д.

Увірившись в цему тепер українська політична думка зафіксувала Польщу, як свого непримиримого ворога і тому, виключаючи можливість дружнього порозуміння з нею, шукає собі таких концепцій, які допомогли б Україні установити свої відносини з Польщею мечем і вогнем. Українська політична думка певна тепер того, що треба здійснити слова Богдана Хмельницького, які, на жаль він не схотів здійснити, що: „переверемо всю Польщу шаблями і здобудемо своє право". І така думка знову постала і закріпилася не з вини України, а Польщі.

Колиж Україна буде довший час в злуці, тіі чи иншій з Московщиною, то й тоді настане час, коли український жовнір під чужим прапором піде громити Польщу і тоді здійснить ся: „Без України не бендзе Польскі".

Петро Чулий.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ПОРТ ДЖЕРВІС, Н. Й. Бр. св. Арх. Михаїла подає до відома, що склика ся звичайний мітинг в неділю, дня 21-го червня, о 6-ій год. пополудни, у Данила Покітитського, 41 Тампсон ул. Проситься, щоби кождий член та членкиня прибули на той мітинг та привели нових тих, що не належать ще до У. Н. Союза, бо тепер принимаеся нових членів без вступного. Неприбувший член на пірвічний мітинг підпадає під кару 1 доляра, з уряду ни-по 2 доляри. — Даниїл Покітиський, предс.; Григ. Лисяк, секр.

ЛОРЕЙН, О. Бр. св. Андрія, від. 128, повідомляє всіх своїх членів і позамісцевих, що пірвічний мітинг відбудеться дня 21. червня, о годині 1-ій пополудни, в церковній галі під ч. 2445 Іст 31-ша ул., Савт Лорейн, О. Проситься всіх членів прибути на сей мітинг і вирівнати свої належитости. Невившийся член на мітингу підлягає карі після ухвали. Буде справоздання секретаря за пів року. — Онуфер Заздля, предс.; Волод. Каршень, секр.; Мих. Пошивак, кас.

ДЖОЛІЄТ, ІЛЛ. Тов. ім. Шевченка, від. 111, повідомляє своїх членів, що пірвічний мітинг відбудеся дня 21-го червня б. р., о год. 2 попол., в українській галі під ч. 418 Williamson St. На сім мітингу мае явитися кождий член, бо суть до полагодження важні справи, а між іншим справа жовзі, бо старий подав резиґнацію на минувшім мітингу. — Іван Павчак, секр.

БОФАЛО, Н. Й. Бр. св. О. Николая, від. 127, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що пірвічний мітинг відбудеться в неділю, 21. червня. Обовязком кождого члена явитися, бо есть кілька заліглих справ до полагодження. Невившийся буде караний. — Стефан Пришлівський, предс.; Павло Володко, секр.

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ, ЩО

За десять літ консумція цигареток в Злучених Державах побільшилася в четверо, а се з 15,000,000,000 в 1913, на 63,000,000,000 в 1923; з Японії потроласа з 7,000,000,000 на 23,000,000.-000. в Німеччині вона подвоїлася з 12,000,000,000 на 23,000,000,000? Ви знаєте, що курці, котрі розуміють якість, вибирають Гелмар, бо турецький тютюн в Гелмар є найлекший і найліпший тютюн на цигаретки.

Карл Нецель*)

ЧИМ ОПРЕДІЛЮЄТЬСЯ ДУХОВЕ ЖИТТЯ НАЦІЇ.

Вплив державности на духове життя нації. — Вплив господарського життя. Суспільні верстви як типи національного духа. — Властиве духове життя нації. — Національне думання і свобідна особистість. Національна свідомість.

При колисці національного духового життя (що вже мусить містити в собі висліди думання переддержавних діб: племінної й федеральної доби суспільного життя) стоять конечности самозбереження нації. Вониж створили властиву державність, а знов державні установи в найширшій мірі определяють національні звички думання. І то в подвійному напрямкові: з одного боку й перш за все йде сей вплив по тій самій лінії, що й загальні напрямки виражені в тих-же державних установах; з другого-ж боку, о скільки сі послідні стояли би в суперечности до елементарних людських потреб, в противному напрямкові.

При тім особливу хоч і не рішаючу ролю в духовім життю нації грають господарчі відносини. Загально беручи, від них і зависить можливість духового розвитку. Головно на їхньому тлі — як осаді дійсности — виробляються засадничі погляди про становище людини до людини. Ці погляди перетворюються в дійсні пережівання права й звичаю, що служать витичними для законодавства й державного будування й на всякий спосіб вони одні тільки надають державі тривкости.

Державні-ж і господарчі конечности спричиняють ще й поділ на ріжні суспільні групи чи стани серед одної і тої-ж нації. А знов національна думка серед тих станів, залежно від життєвих условин кожного поодинокого з них, набирає своєрідного докладно определеного виду так що до забарвлення як і напрямку та змісту.

Властивеж духове життя нації повстає завсіди в тих верствах населення, що хоч до певної міри вільні від елементарної журби о істновання, значить розпоряджають вільним часом і вільним (не обмеженим свідомістю особистої залежности) простором свідомости. От звідкіля те велике культурне значіння (середньовічного міста та середньовічного двора. Независиме-ж від тісноти істнування свобідне думання завсіди і всюди в рештірешт має за предмет розгляд власної особи — поза її державним господарчим та становим обмеженням — та разом з тим і людської істоти як такої. Ось через що то якраз се думання — духове життя нації в тіснішому розумінні — стаєтьєя ідеальним звеном, що сполучає націю зі всім людством, і таким чином ставить себе конечно в певне противенство до державно й суспільно обусловленого думання, від которого первісно воно хотіло бути тільки независимим.

З другого боку, що правда, се „вільне" думання нації в широкій мірі бере також участь в улаштуванні державних, господарчих та чисто суспільних установ. Бо то як раз воно безнастанно провірює, чи ті установи згоджуються з істотою людини та достроюються до неї чи ні.

Отсеж властиве свобідне життя нації може врешті статися більше або менше національним, залежно від того, наскільки недоля чи слава вітчини, побоювання за неї та одушевлення нею надають йому (свобідному духовому житті нації) полету й напрямок. От таке вільне національне думання, коли воно не виступає тільки при особливих нагодах, а перейшло вже, так би мовити в постійну духову звичку, цілком природно зміряє до того, щоби національну ідею примирити з ідеєю загально людською. Прямуючи до цього примирення, воно представляє ясно, як то загально-людські ідеали можуть достигнути свого здійснення й завершення лиш тільки в національних ідеалах. „Загально-людський ідеал" се пуста фраза без ніякого змісту, як що він не находить свого живого втілення в національно свідомім думанні й діланні. Національний зміст не тільки що не є ніяким обмеженням для думки, навпаки — лиш він один забезпечує всякому думанні реальний зміст. Адже кожна нація, якраз силою своєі питомої вдачі та в наслідок своєі своєрідної історичної судьби, виробляе в собі зовсім певно означені людські цінности зрештою необхідно потрібні всему людству в його цілости. Бо кінець-кінців всеж таки окрема нація залишиться на все одиноким пописним полем для всіх наших загально-людських гадок. В окремій нації маємо саме найбільшу скількість людей одноістотних з нами в найбільш інтимних рисах, що є здатні як найширше й як найглибше зрозуміти й приняти нашу любов.

Отсим і замикається круг національних впливів на ціле наше думання, себто від думання несвідомого, викликаного примусом конечности аж до думання свідомого, спрямованого на певну мету, що поджується з вільною особистістю. Само собою розуміється, що серед одної й тої самої нації всі ці роди думання раз-у-раз перехрещуються і не лише в ріжних осібняках але й в однім і тім самім осібняку, залежно від його доці та настрою, що безустанно змінюються й чергуються. Ці-[illegible] людське думання ніколи не [illegible] національного змісту. Хоч і в цьому його думанні завсіди буде і щось таке що стоїть по над всяким відпередженням людей нації, то всеж таки виявлений спосіб думання й звички думання будуть завжди національно обусловлені. Як раз цей основний національний зміст вносить в духове життя людства ту многобічність, якої наша раса конечно потребує, щоб чим раз більше виповняти своє призначення: духове примирення людської вселенної. З другого-ж боку отсей національний зміст надає духовому скарбови людства того найтреваліщого й понад все проминистого чару, що являється напевно одною з наймогутніщих підпорок краще зорганізованої частини людства.

На остатку, національна свідомість як така зовсім не є тотожна з чуттевим переживанням у звязку з постійно почиваючим на тлі нашої свідомости увяблинням про цінности й подвиги власної нації. Національна свідомість се є радше сила інтензивности виображінь осібняка, що стоять в якому-небудь відношенні до національної приналежности. То так національна свідомість може проявлятися безконечно нюансованою й ступенованою й буде тим інтензивніщою чим більше буде в осібняка чи нації виображінь про стихійні лихоліття в борні за збереження істнування нації.

З німецького переклав Свящ. д-р **Микола Копачук.**

*) З його твору „Основи Духової Росії," стор. 3—5. (Die Grundlagen des geistigen Russlands)

ВІД КОМІТЕТУ ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ЕМІГРАЦІЇ У ВІДНІ.

Комітет західно-української політичної еміграції в Австрії основано в січні 1924. для правної опіки і матеріяльної допомоги політичних емігрантів зі Західної України.

Крім представлень до Союза Народів в Женеві і инших міжнародних чинників про положення західно-української еміграції і интервенцій в справі повороту емігрантів до Рідного Краю, Комітет розвинув значніщу допомогову діяльність.

За увесь час свого істнування зібрав Комітет 81,920.600 К. й уділив 163 безворотних і зворотних допомог на прожиття та допомог на поворот до краю на загальну суму 80,484.000 К.

Перший рахунковий звіт, за час від 1. лютого до 31. липня 1924., був оголошений в часописях в серпні 1924. Оголошуючи тепер другий звіт рахунковий, за час від 1. серпня 1924 до 30. квітня 1925, Комітет звертається до суспільности в краю і на заокеанській еміграції з прошенням о дальші жертви для політичних емігрантів. Богато наших емігрантів не може ще скоро повернути до краю, всі вони находяться в прикрім матеріяльнім положенню а ті, що мають дозвіл на поворот, потребують також помочи на кошти подорожі.

Жертви надсилати під адресою п. **Івана Коссака, Відень V., Hartmanng. 3.**

КАСОВИЙ ЗВІТ

Комітету західно-української політичної еміграції у Відні, за час від 1. серпня 1924 до 30. квітня 1925.

ДОХІД:

Позісталість касова з дня 31. липня 1924	К 925.000
5/8, 1924 від Обєднання в Америці долярів 50	3,489.300
13/8 від Епископа Ніяраді, чеських корон 700	1,452.500
24/9. збірка в краю через д-ра Федака	2,100.000
17/11. від Обєднання в Америці долярів 100	7,024.000
27/11. збірка І. Кохановського в Станиславові	1,700.000
12/2. 1925. від Обєднання в Америці долярів 100	7,000.000
12/3. від Комісії Ліквідаційної ЗУНР.	4,000.000
17/4. збірка Ів. Кохановського в Станиславові	540.000
Разом корон	28,230.900

РОЗХІД:

Виплачено в цім часі 48 допомог в розмірі від 50.000 до 2,000.000 К. разом на суму	23,550.000
Допом. на поворот до краю	1,200.000
Зворотні позички	2,742.000
Видатки канцелярійні, порторія і инші	702.900
Остае в касі з днем 1. мая	36.000
Разом корон	28,230.900

Відень, дня 7. мая 1925.

Др. К. Левицький в. р., гол. Коміт.
Іван Коссак в. р., касієр Комітету

ХРУЩІ З КАМІННОЇ ДОБИ.

В північному Китаї найдено окаменілого хруща-посмітюха. Жив він так довго, що Тутанкамона у порівнанні з ним можна назвати... навіть королем! Найшов того хруща китайський ґеольоґ при розкопках у Шантангу, святій провінції півн. Китаю. Хрущ цей походить із крейдяної доби, отже яких 15 міліонів літ тому назад. Хрущ той майже зовсім подібний до сьогодняшних.

ДОПИСІ.

ДОМІНІОН, КАНАДА.

Очевидець про кроваві події в майнерськім страйку в Кейп Бретоні, в Новій Шкотії.

Як відомо певно читачам Свободи, в Кейп Бретон, в Новій Шкотії, в Канаді, ведеться тепер великий страйк углевих майнерів. Почався він ще 7. марта сього року і до сих пор не скінчився. Вже чотири місяці люди сидять без роботи. Терплять вони голод і нужду, бо юнійна запомога така невелика, що вистарчає ледво на один день у тиждень.

Та мимо сього люди сиділи спокійно. До згоди прийти не можуть, бо компанія зриває їм зі зарібку десять проценту, себто цілу одну десяту частину. Супроти страйку робітників, майну в порядку удержували баси; вони доглядали копальняні маєтки перед ушкодженнєм та пильнували копальняних помп, щоби вода не затопила копальні. Згадати треба, що всі майни в Кейп Бретоні послугуються електрикою, та що одна фабрика для виробу електрики, виставлена в місті Вотер Форді, обслугує електрикою всі майни.

Минувшого тижня прийшов приказ від майнерської юнії, щоби страйкарі виставили варту й не пустили до майни ні одного робітника, себто навіть тих, що стережуть майни та помп. Приказано теж постаратися здержати роботу в електровні. Приказ юнії виконано. Станула електрична шапа, а за тим і стала майна наповнятися водою.

Компанія пробувала пустити в рух електричну шапу й помпи проти волі робітників, силою. В ночи, з дня 10. на 11. червня, приїхало сюди 50 полісменів, покликали собі на поміч пів сотки босів, і вони, разом коло сотки людий, поробили довкола електричної шапи окопи й обвели їх довкола пять разів колючим дротом. Обкопалися просто, як жовніри в окопах на війні.

Майнери зараз скликали мітинг і вислали депутацію в 25 чоловіка, яка зажадала, щоби поліція й боси покинули роботу та спокійно розійшлися домів, бо інакше робітники їм робити не дадуть. Поліція й скеби з них лишень насміхалися і вдоволяючої відповіди не дали. Тоді відділ юнії післав до других льокалів, щоби вони сейчас поспішили на поміч вигнати скебів силою. Майнери зібралися силою яких двох тисяч душ. Знова післали депутацію, та домагалися, щоби поліція й скеби забралися домів мирно, без спротиву. На се поліція відразу відповіла сальвою вистрілів до робітників. Від сальви погиб на місци один робітник, а двох впало з поважними ранами. По вбитім лишилася вдова й шестеро дітий.

Розлючені сим нападом люди кинулися на поліцію, не дивлячися на кулі й багнети. В десять хвилин вся оружна сила була в руках майнерів. Щасливий був полісмен і скеб, котрому вдалося втекти. Кого зловили, били без пощади. Пірвали на них одіж до голого тіла, і голісінських, в одних спідних штанах, вели містом, бючи їх, обкидуючи порохом і болотом. Биті просили води, але їм ніхто не подав. Лишень дехто, тяжко побитий, потрафив дотягнутися до шпиталю, де компанія заплатила 30 тисяч долярів за опіку над своїми скебами.

Так скінчився бій в Кейп Бретоні, в Новій Шкотії з дня 11 червня 1925 року. Цікаво, що буде дальше.

Михайло Сваричевський.

З українського життя в Америці.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Січовий вечерок.

В суботу, 30. мая с. р. відбувся у власнім льокали 77 Сейнт Маркс Плейс, січовий вечерок, уладжений Січчю ім Б. Хмельницького та Січчю ім. О. Басаробової. Гостий було повна саля; для всіх гостий не стало місця.

Гр. П. Задорецький в своїй вступній промові здав короткий звіт з розвою Січової Організації, а зокрема Січи ім. Б. Хмельницького, та додавав охоти до дальшої праці і організації.

Опісля відбулася спільна вечера. По вечері український мішаний хор під управою гром. Онуфрика відспівав „Їхав козак за Дунай", уривок з Бандури Давидовського, та „Ой, пряду — пряду" Леонтовича. Мужеський хор відспівав дві народні пісні: „Засвистали козаченьки" і „Ой поїхав Ревуха". П. Фенчинська відспівала соло „Минули літа молодії", і „Вязанку укр. пісень"; акомпанювала панна Скубівна. Сольо скрип. виконала п-на Маруся Прокопівна. Панна Маруся Арнольд віддеклямувала Пачовського „Присяга українських військ".

Молоді Січовики Василь Гула і Василь Керницький відіграли скрипковий дует „Угорський танець" і кілька американських пісень.

Потім гр. П. Задорецький представив зібраним тяжке положенне українського населення під ляцькою окупацією і звізвав до збірки „Голодному Селу". Межи гостями зібрано на сю ціль $30.00, а члени Українського Хору зложили $9.70. Сю суму $39.70 вислано до Обєднання.

При кінці відспівано гимн „Ще не вмерла", а відтак розпочалися танці.

НАЙШЛИ МОЗАЇКУ, ЩО ПРЕДСТАВЛЯЄ ОСТАННІ ХВИЛІ АРХІМЕДА.

Оповідання про останні хвилі найславнішого грецького математика Архімеда давно вже ввійшло в шкільні підручники. Два роки рідне Архімедове місто, Сиракузи, ставило спротив Марцелевій облозі підчас другої пунійської війни. В цьому немала заслуга належалася оборонним машинам, які придумав цей великий грецький вчений. Сиракузи впали оконечно 212-го року перед Хр., бо не могли видержати довготривалої облоги римського війська. Марцель видав приказ, що мається помилувати великого вченого, бо він його дуже поважав. Одначе один вояк задля грабунку знехтував цей Марцелів приказ. Весь поглублений у студії Архімед не запримітив, що місто впало в руки неприятеля. Заглублений у праці сидів біля дому, до якого саме вдерлися вояки. Загально є звісні слова, які Архімед, памятаючи лише про свої фігури, сказав до вояка: „Noli turbare circulos meos" (не турбуй моїх фігур), але в цю хвилю бішений вояк всадив йому смертоносний кинджал у груди.

Пластичне зображення цієї пригоди, прикрашене ріжними легендами й додатками, находимо вже в літературі римської цісарської доби. Не знаємо чи були жерела для тої пригоди й як далеко вони сягали, бо римські письменники не згадують про це.

Щойно тепер Франц Вінтер, професор університету в Бон на засіданні археольогічного товариства в Берліні мав відчит про римську мозаїку, в якій вперше зображена хвиля Архімедової смерти. Цей мистецький твір позичила власниця Скабеллі й був він виставлений кілька днів у музею старовини. Попередній власник мозаїки здобув цю старинну памятку 1860-го року зі спадщини Жерома Бонапарте. Бонапарте приніс мозаїку зі звалищ Геркуляну-а. Геркулянум засипав лявою вибух Везувія в 79-ому році після Христа. Походження мозаїки може бути спірне, але все таки говорить, що походить із останніх літ старинної доби.

Архімед представлений, як сидить на стільці, нечайно обернувшись; у правій руці держить циркель, перешкоджений у праці накреслювання фігур несподіваною пригодою. Фігури ці перед ним на таблиці, на низенькій скринці. Такими скриньками, наповненими піском, послугувалося багато старинних математиків. Пізніше того не було.

Мозаїка важна є з наукового боку: з неї вчені пізнають спосіб малярства тих часів. Мозаїка є в чотирох красках. Жовнір представлений тут, не зовсім ні грецький ні римський. З таких помпейських малюнків пізнаємо, що Римляне в цісарських часах малювали скомплікованим способом. Скільки літ після упадку Сиракуз виконана ця мозаїка, годі знати. Важне всетаки є це, що грецьке малярство ще багато літ після Христа було дороговказом для римського малярства.

ВСЯЧИНА.

ПРИЄМНІ ПОДРУЖНІ ОБОВЯЗКИ!

В Арабії жиє порода водних хрущів, яких самиця при плеканню молодих находиться дуже вигідно — а саме віддає їх під опіку самцеві. Самиця, як зносить яєчка, ловить самця, приліплює яєчка йому на спину й вже більше не журиться ними. А що самець має на спині заглублення, не може стрясти зі себе яєчок.

Коли молоді навилуплюються з яєчок і підростуть, самець ледве двигає їх. Один природник начислив на такому самцеві 90 молодих — бідачиско носив їх на собі наче на живому візочку.

МАЙБУТНЯ СТОЛИЦЯ БРАЗИЛІЇ.

Уряд і преса Бразилії займаються пильно плянами оснування нової столиці на рівнинах Гояз. Тому, що Ріо де Джанейро з військових причин не надається на постійну столицю, в стейті Гояз зарезервовано простір 14 тисяч квадратових км. для нової столиці. З усіх плянів найбільше успіхів має плян Арістотеля Гоеса. Він називає свое проектоване місто „Рожею вітрів", бо чотири головні вулиці перетинають місто в усіх напрямах вітру. Посередині міста булаби вежа, в окруженні 20 терас, а висша від Айфлевої вежі.

ВЕСЕЛА СМЕРТЬ.

Сорокпятилітний фабрикант Йосиф Ротфорд із Глесгова читав гумористичну газету. Лектура видно була дуже весела і Ротфорд так сердечно розсміявся, що нечайно вдарив його грець (апоплексія). Він осунувся в кріслі й помер.

ЛЮДСЬКІ ЖЕРТВИ В ЯПОНІЇ.

Тсуна Карасумото, дуже гарна дівчина з найвизначніших кол у Токіо, рішилася пожертвувати свое життя, щоби охоронити святиню мавзолею Мейджі Темокс перед впливом злих духів і перед знищенням. — Давно тому дуже, як побудовано славну святиню Азакура, закопали живцем молоду дівчину під порогом святині, щоби забезпечити її перед знищенням. І дійсно, ця святиня була одною з небогато святинь, які перетривали землетрус у 1923 році. — Одначе японський уряд заборонив дівчині Карасумото принести таку жертву. Тому вона рішилася вкінци замість віддавати в жертву молоде свое життя, зложити в жертву велику суму гроший.

ПІДБІЛ ЗМЕНШУЄ НІКОТИНУ В ТЮТЮНІ.

В паризькій медичній академії мав д-р Амбіяль відчит, як зробити тютюн нешкідним. Метода ця полягає на тім, що до пиляків тютюнового цвіту вмішують цвіт підбілу. Д-р Амбіяль запевняє, що викурив пятьдесять папіросів із такого тютюну і не почувався ні трохи хорим. Так приладжений тютюн не тратить зовсім запаху а навіть завдяки домішці підбілу набирає шляхотнішого смаку й запаху найліпшого східного тютюну. Підбіл росте в мочарних околицях дуже численно, а листя його вживають до т. зв. грудного чаю.

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ.

Сава Чалий.

(Історичне оповідання).

(4)

По пару днях приходство було викінчене. Піп хотів спровадитися, але не міг, бо орудар гетьмана сказав, що виправа мусить ще з тиждень сохнути і забрав ключі. Робітники взялися викінчувати церкву. В клуні біля тої нової церкви вже були скрині і возами приходили з Немирова що раз нові. Що в тих скринях, ніхто з Куничан не бачив, бо скрині були сильно забиті. Візники, що привозили їх, говорили, що в скринях частини престола, образи, хрести, хоругви, і всякі прикраси. Люди що раз більше дивувалися, що католицький пан видає такі гроші на причепурення православної церкви.

— Хиба дасть нам рахунок і скаже, щоби за все те ми солоно заплатили? — казали старші.

— Або ми його просили? — відповідали молодші.

Прийшла весна. Біле покривало нив і лісів цілком щезло, замість него землю покрила зелень. Народ зібрався в церкві, хоч то не було ніяке свято. Саме сеї днини минуло трицять років, як сюди прийшла перша валка поселенців, щоби заснувати слободу. На жаль, нова церква ще не була готова, оже народ згоднився в старій. Мала церковця не могла помістити й половини. Для кого не стало місця в середині, стояв під церквою. Народ зійшовся подякувати Господеви за минуле, та просити його, щоби пан забув, що трицять літ вже минуло, та що слобода вже вийшла.

— Може пан справді забув? — замітив Іван Якимчук до Клима Ющука. — Давби Бог, щоби не нагадав собі.

— Може боїться нагадати [illegible] — що не було нове приходство. Ще-

би Москаль не накинувся на него? Бо люди ріжно ба...

Не докінчив слова. Витягнув шию і широко розплющивши очи глядів у степ.

— Іде хто? — спитав Якимчук.

— Щось неначе військо — Ющук відповів. — Ая, таки військо. Іде від Браслава. Мабуть приносить панщину.

Ледви договорив, хтось по тім боці церкви крикнув: „військо!"

Військо, яке побачив Ющук, рушило чвалом і по хвили на майдані перед церквою станула сотня козацької міліції з Немирова. З другої сторони надлетіла друга сотня і стапула по тім боці церкви. Станули і так стояли, не кажучи, нащо, пощо. Народ вироївся з церкви і мовчки ждав, що з того вийде. Ждуть чверть години, ждуть пів, а козаки, як стояли, так стоять.

Коли з церкви вийшов піп, люди його обступили і стали просити, щоби спитав сотника козаків, що все те значить. Піп підійшов до першого сотника і спитав.

— Зараз надїде підстароста і скаже вам, — сотник відповів. — Ми випередили його, бо він іде возом. З ним ще богато возів з панами і з вантажом.

Народ догадався в чім діло. По майдані пішло шепотом:

— Приїхали пани... Приїхала панщина.

Надбігла, кричучи, якась жінка.

— Гей, люди! — кричала. — Розбій! В новім попівстві якісь пани. Пан, пані і панна з челядию. З ними кілька возів. Привезли богато скринь, всякого начиння. Ще якісь фіри надїздять.

Народ подався в ту сторону, [illegible] передущі не прийшли на край майдану, коли дальший похід спинила сотня драгунів, що причвалала від приходства. З драгунами був підстароста.

— Назад! — крикнув. — На середину майдану, бо я прийшов проголосити вам волю ясновельможного пана вашого!

Драгуни розступилися і пропустили на майдан віз, на котрім кромі візника сиділи три Татари. Віз станув на середині майдану. Татари злізли і стали з воза стягати якісь стовпи. З тих стовпів поставили на самій середині майдану шибеницю. Таку, що на ній міг повисити десяток людий. Коли шибениця вже стояла готова, надїхав на коні підстароста і станув під шибеницею. Драгуни обступили його, так що підстароста під шибеницею стояв по середині пустого круга, бо народ подався взад. Біля підстарости лишилися тільки ті три Татари, що привезли і поставили шибеницю. Навкруги драгунів станули козаки, так що підстароста був відділений від народу подвійним кордоном війська.

— На що ся шибениця? — спитав один парубок другого.

— Мабуть привезли когось аж сюди вішати, — відповів другий.

Товпа замовкла, бо підстароста виліз на віз, що стояв пару кроків від шибениці і підвів руку. Всі змірковали, що хоче говорити. Підстароста вийняв зза пазухи якийсь папір і зачав:

— З ласки ясновельможного пана гетьмана коронного, старости і прочая, Куничани трицять років розживалися на його маєтку, неначе ті пявки на людськім тілі. Богу дякувати, слобода вже вийшла. Ясновельможний мав би право не лиш накинути вам такі повинности і данини, якими в користь своїх давних панів були обтяжені ті, що сюди прийшли. Він мав би право, право і силу відбити собі все те, що втратив протягом минулих трицяти років. Але ясновельможний, в безконечній доброті свого серця, не робить [illegible] сего. Він накладає на вас повинности і данини менші, ніж були ті, від котрих вивтікали найстарші Куничани. Слухайте, дивуйтеся і дякуйте Господеви, що дав вам такого доброго пана!

Підстароста розгорнув грамоту і став читати, цідячи поволи:

— Від кождого лану двір має дістати, зимою чи літом цілоденного робітника через три дни в тижни, або по три робітники одної днини кождого тижня.

— Славити Господа! — шепнув старий Іван Якимчук. — Я у мого давного пана робив від пів лана по пять днів у тижни.

— Ті робітники мають виходити до роботи, яку двір прикаже — підстароста далі читав — до орки, до сійби, до жнив, до вязання, до ціпа, до сіна, взагалі до всього. Кромі того громада дасть робітників, кілько треба, брати льон і коноплі, вимочити, висушити, витерти.

— І се ми робили давному панови, — Якимчук знов шепнув.

— Окрім того кождий має від одного лану зрубати і порізати, поколоти і до двора привезти власними кіньми чотири сяги дров. Кромі того громада має завезти усе двірське збіжже на торг, чи до млина, і з млина, та привезти з Криму дві мажі соли.

— По сіль ми не їздили, — Якимчук шепнув.

— Все те до купи зробить вісім днів на тиждень, а тиждень має тільки сім днів! — в товпі крикнув хтось. Люди пізнали голос Гната Голого.

— Тико! — підстароста гукнув, попихаючи рукою шибеницю. — Ще раз, а повисиеш!.. Кождий лан має панови дати що року пять злотих чиншу. Окрім того кожу в порі, яку визначить двір: чотири курки, одного каплуна, трицять яєць, від десяти овець одного барана, фунт прядива, десять мірок сушених сливок, міх жиру, мірку горіхів, вінок грибів, кварту кипу, [illegible] двір скаже корову. Хто має пасіку, буде давати десятину меду й воску і на весну що десятий пень, вибраний в пасіці самим паном.

— Смолу горячу дістанеш, не масло, сир, або мід! — крикнув Гнат Голий.

— Се той самий голос, що й перше! — підстароста перебив мертвецьку тишину. — Сюди його!

Заки драгуни, до котрих підстароста звернувся, скочили з коний, заки протовпилися до місця, на котрім Голий стояв кричучи, він вже був на краю майдану. Драгуни, побачивши його, пустилися здоганяти. Підстароста читав далі:

— Се, що я вам доси вичитав і до чого ясновельможний нарік може ще дещо додасть, то ваші постійні, щорічні повинности і данини. Тепер почуєте, що ясний пан накладає на вас одноразово, лише на сей перший рік. Ся одноразова данина потрібна, бо посесор села не має чим зачати свого господарства і ксендз плебан приїхав, сказатиб, голий. В хаті щойно викінченій на приходство, буде двір. Посесор, пан Курчинський вже приїхав з родиною і челядию. Він вже сидить в дворі. Де є польський пан і пані, там мусить бути також польський косцьол. Ви, спільно з ясновельможним построїли новий дім божий. Там буде косцьол. Плебанію ви ще поставите. Ясновельможний пан приказує, щоби до осени була готова. Поки що плебан буде мешкати в дворі. В кождім селі потрібна корчма, очивидно біля церкви. Попа хтось з вас возьме в комірне, а попівство віддасте Мошкови на корчму.

Народ, почувши все те, не видержав, став гудіти. Підстароста дав знак рукою. Козаки обернулися до товпи, до народу наїжили списи і добули шабель. Драгуни позіскакували з коний і поставали між козаками, звертаючи до товпи готові до стрілу мушкети. Саме тоді від противної сторони майдану надїшли ті драгуни, що на приказ підстарости гнали за Голим. Вони привели якусь жінку.

— Ви бабу привели?! — крикнув до них підстароста. — То був хлоп.

— Ми бачили, як він вскочив до одної хати, — відповів один драгун. — Його там вже не було, тільки отся баба, його жінка. Сказала нам, що муж втік в ліс. Коли не було хлопа, ми взяли і привели бабу.

— Все одно! — підстароста крикнув. — Втік хлоп, то повісити його бабу!

Татари вхопили жінку Голого, і заки народ доміркувався, кого привели, жінка повисла на шибениці. Товпа задеревеніла. Підстароста читав далі:

— Щоби посесор міг розпочати господарство, та щоби плебан мав з чого жити, двір дістане сего року: від кождого лану бика, або корову, пять курок з когутом, кожду десяту вівцю, копу яєць, пів діжки сира і пів дїжки масла. Все те мають доставити завтра сюди, на майдан. Пайку з того дістане плебан. Окрім того піп має давати плебанови: що тижня одного робітника на один день, від кождих хрестин десять яєць, від кождого шлюбу дві курки, від кождого похорону курку, від кождого богослуження злотого, на Різдво і Великдень по два злоті. Від нині не вільно нікому гнати горівки, ні варити пива.

На тім підстароста закінчив. Відділ драгунів відвів його до двора. До кінця мало хто вислухав його. Вже тоді, коли втік Голий, молодші стали розходитися. Старий Ющук, побачивши на шибениці свою доньку, впав на землю без духа. Люди піднесли його і занесли до хати. Коли відійшов підстароста, народ розійшовся до решти. На майдані лишилася тільки шибениця з жінкою, драгуни і козаки.

Клим Ющук дома очуняв. Хвилю водив очима по світлиці. Бачучи, що самі свої, спитав:

— Де Гнат? Де муж моеї доні? Де внучка?

— Внучка тут, — відповів Якимчук. — Я привів її. Хату Гната спалили драгуни. Товар і всю його працю забрали до двора. Гнат і богато інших в лісі. Як смеркнеся, Гнат прийде, бо хоче побалакати з тобою.

— Нехай не приходить! — Ющук відповів з жахом. — Спімають і повисять.

— Не спімають, бо посіпаки ще бояться перетрушувати село, Пани, панська челядь, ксендз і жид ще сидять в дворі під охороною драгунів. Решта драгунів і всі козаки лишилися там, де стояли. На майдані біля церкви. Бояться розходитися, бо не знають, що в селі вариться. Стоять в купі і в купі на майдані будуть ночувати.

— Всеж таки можуть вкупі прийти сюди, гадаючи, що Гнат може у свого тестя. Я наніч піду до пасіки. Нехай Гнат в ночи навідається до мене. Або нехай перекаже, де я його можу найти. Що звірі зробили з донькою?

(Дальше буде).